

ROZDZIAŁ VII. USTRÓJ DEMOKRATYCZNY W POLSCE

Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Uczeń:	Lekcje
1. wyjaśnia, co to znaczy, że konstytucja jest najwyższym aktem prawnym w Rzeczypospolitej Polskiej;	VII.1
2. omawia najważniejsze zasady ustroju Polaki (suwerenność narodu, podział władzy, rządu prawa, pluralizm);	VII.2
3. korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, omawia podstawowe prawa i wolności w niej zawarte;	VII.3
4. wyszukuje w środkach masowego przekazu i analizuje przykład patologii publicznej w Polsce.	VII.4
System wyborczy i partyjny. Uczeń:	
1. wyjaśnia, odwołując się do wybranych przykładów, różnice między systemem dwupartyjnym a systemem wielopartyjnym;	VII.4 VIII.1
2. wskazuje, odwołując się do wybranych przykładów, różnice między systemem dwupartyjnym a systemem wielopartyjnym;	VII.4
3. wymienia partie polityczne obecne w Sejmie; wskazuje te, które należą do koalicji rządzącej, i te, które pozostają w opozycji.	VII.4

ROZDZIAŁ VIII. PARLAMENT, PREZYDENT I RZĄDY

Władza ustawodawcza w Polsce. Uczeń:	Lekcje
1. przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw;	VIII.1
2. sporządza, na podstawie obserwacji wybranych obrad parlamentu, notatkę prasową o przebiegu tych obrad i przygotowuje krótkie wystąpienie sejmowe w wybranej sprawie.	VIII.1
Władza wykonawcza. Uczeń:	
1. wskazuje najważniejsze zadania prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i wyszukuje w środkach masowego przekazu informacje o działaniach urzędującego prezydenta;	VIII.2
2. wyjaśnia, jak powoływany jest i czym zajmuje się rząd polski; podaje nazwisko premiera, wyszukuje nazwiska ministrów i zadania wybranych ministerstw;	VIII.2
3. wymienia zadania administracji rządowej i podaje przykłady jej działań;	VIII.3
4. wyjaśnia, co to jest służba cywilna i jakimi zasadami powinien się kierować urzędnik państwowy.	VIII.3
Władza sądownicza. Uczeń:	
1. przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność), i przykłady spraw, którymi się zajmują;	VIII.4
2. wyjaśnia, czym zajmują się Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu.	VIII.4

ROZDZIAŁ IX. POLSKA W ŚWIECIE, POLSKA W EUROPIE

Relacje Polski z innymi państwami. Uczeń:	Lekcje
1. przedstawia najważniejsze kierunki polskiej polityki zagranicznej (stosunki z państwami Unii Europejskiej i Stanami Zjednoczonymi, relacje z sąsiadami);	IX.1

2.	charakteryzuje politykę obronną Polski, członkostwo w NATO, udział w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych;	IX.2
3.	przedstawia relacje Polski z wybranym państwem na podstawie samodzielnie zebranych informacji;	IX.1
4.	wyjaśnia, czym się zajmują ambasady i konsulaty.	IX.1

Integracja europejska. Uczeń:

1.	przedstawia cele i etapy integracji europejskiej (traktaty rzymskie, traktaty z Maastricht, Nicei, Lizbony);	IX.3
2.	wyjaśnia, czym zajmują się najważniejsze instytucje Unii Europejskiej (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska);	IX.4
3.	wyjaśnia, jak w Unii Europejskiej realizowane są zasady pomocniczości i solidarności;	IX.3
4.	wyjaśnia, skąd pochodzą środki finansowe w budżecie unijnym i na co są przeznaczane;	IX.4
5.	wskazuje na mapie członków Unii Europejskiej i uzasadnia swoją opinię na temat jej dalszej integracji i rozszerzania.	IX.3

Polska w Unii Europejskiej. Uczeń:

1.	przedstawia prawa i obowiązki wynikające z posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej;	IX.5
2.	wyszukuje informacje na temat korzystania ze środków unijnych przez polskich obywateli, przedsiębiorstwa i instytucje;	IX.5
3.	formułuje i uzasadnia własne zdanie na temat korzyści, jakie niesie ze sobą członkostwo w Unii Europejskiej, odwołując się do przykładów z własnego otoczenia i całego kraju.	IX.5

ROZDZIAŁ X. JEDEN ŚWIAT, WIELE PROBLEMÓW

Współpraca i konflikty międzynarodowe. Uczeń:

Lekcje

1.	wyjaśnia, czym zajmują się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe);	X.1
2.	wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich;	X.1
X.3

Problemy współczesnego świata. Uczeń:

1.	porównuje sytuację w państwach globalnego Południa i globalnej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;	X.2
X.4
2.	uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą;	X.2
X.4
3.	wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;	X.4
4.	rozważa, jak twoje zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;	X.4
5.	ocenia sytuację imigrantów i uchodźców we współczesnym świecie;	X.4
6.	wyjaśnia, co to jest terroryzm i w jaki sposób próbuje się go zwalczać.	X.3

ROZDZIAŁ XI. CZŁOWIEK W GOSPODARCE RYNKOWEJ

Praca i przedsiębiorczość. Uczeń:

Lekcje

1.	wyjaśnia na przykładach z życia własnej rodziny, miejscowości i całego kraju, w jaki sposób praca i przedsiębiorczość pomagają w zaspokajaniu potrzeb ekonomicznych;	XI.1

2. przedstawia cechy i umiejętności człowieka przedsiębiorczego; bierze udział w przedsięwzięciach społecznych, które pozwalają je rozwinąć; XI.1

3. stosuje w praktyce podstawowe zasady organizacji pracy (ustalenie celu, planowanie, podział zadań, harmonogram, ocena efektów). XI.1

Gospodarka rynkowa. Uczeń:

1. przedstawia podmioty gospodarcze (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, państwo) i związki między nimi; XI.2
XII.1
XII.2

2. podaje przykłady racjonalnego i nieracjonalnego gospodarowania; stosuje zasady racjonalnego gospodarowania w odniesieniu do własnych zasobów (np. czasu, pieniędzy); XI.2
XI.4
XII.1

3. charakteryzuje gospodarkę rynkową (prywatna własność, swoboda gospodarowania, konkurencja, dążenie do zysku, przedsiębiorczość); XI.3
XII.2

4. wyjaśnia działanie prawa podaży i popytu oraz ceny jako regulatora rynku; analizuje rynek wybranego produktu i wybranej usługi. XI.3
XII.4

Pieniądz i banki. Uczeń:

1. przedstawia na przykładach funkcje i formy pieniądza w gospodarce rynkowej; XI.4

2. wyjaśnia, czym zajmują się: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych; XI.4

3. wyszukuje i zestawia ze sobą oferty różnych banków (konta, lokaty, kredyty, fundusze inwestycyjne); wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie i inwestowanie. XI.4
XII.1

Gospodarka w skali państwa. Uczeń:

1. wyjaśnia terminy: produkt krajowy brutto, wzrost gospodarczy, inflacja, recesja; interpretuje dane statystyczne na ten temat; XI.5

2. wymienić najważniejsze dochody i wydatki państwa; wyjaśnić, co to jest budżet państwa; XI.5

3. przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) i oblicza wysokość podatku PIT na podstawie konkretnych danych. XI.5

ROZDZIAŁ XII. EKONOMIA W TWOIM ŻYCIU

Gospodarstwo domowe. Uczeń:

Lekcje

1. wyjaśnia na przykładach, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe XII.1

2. wymienia główne dochody i wydatki gospodarstwa domowego; układa jego budżet; XII.1

3. przygotowuje budżet konkretnego przedsięwzięcia z życia ucznia, klasy, szkoły; rozważa wydatki i źródła ich finansowania; XII.1

4. wyjaśnia, jakie prawa mają konsumenci i jak mogą ich dochodzić. XII.1

Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Uczeń:

1. wyjaśnia, na czym polega prowadzenie indywidualnej działalności gospodarczej; XII.2

2. wyjaśnia, jak działa przedsiębiorstwo, i obliczyć na prostym przykładzie przychód, koszty, dochód i zysk; XII.2

3. wskazuje główne elementy działań marketingowych (produkt, cena, miejsce, promocja) i wyjaśnia na przykładach ich znaczenie dla przedsiębiorstwa i konsumentów; XII.2

4. przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; wyjaśnia, czemu służą ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. XII.4

Wybór szkoły i zawodu. Uczeń:

1.	zaplanuje dalszą edukację (w tym wybór szkoły ponadgimnazjalnej), uwzględniając własne preferencje i predyspozycje;	XII.4
2.	wyszukuje informacje o możliwościach zatrudnienia na lokalnym, regionalnym i krajowym rynku pracy (urzędy pracy, ogłoszenia, internet);	XII.4
3.	sporządza życiorys i list motywacyjny;	XII.4
4.	wskazać główne przyczyny bezrobocia w swojej miejscowości, regionie i Polsce; ocenić jego skutki.	XII.4

Etyka w życiu gospodarczym. Uczeń:

1.	przedstawia zasady etyczne, którymi powinni się kierować pracownicy i pracodawcy; wyjaśnia, na czym polega społeczna odpowiedzialność biznesu;	XII.5
2.	podaje przykłady zjawisk z szarej strefy w gospodarce i poddaje je ocenie;	XII.5
3.	wyjaśnia mechanizm korupcji i ocenia skutki tego zjawiska dla gospodarki.	XII.5

B. Skala umiejętności i wiadomości, odpowiadających poszczególnym stopniom/ocenom

Poniższa tabelka zawiera wskazówki dotyczące umiejętności i wiadomości, które powinni posiadać uczniowie, by uzyskać określony stopień. Skalę tę można stosować do wszystkich wymienionych powyżej modułów (np. „Podstawowe umiejętności życia w grupie”, „Samorząd lokalny”), a także do konkretnych wymagań szczegółowych. Umożliwia to wystawianie uczniom ocen, udzielanie im informacji zwrotnej, a nauczycielowi ewaluację skuteczności procesu nauczania.

stopień	ocena	umiejętności i wiadomości
1	niedostateczny	brak odpowiedzi/wykonania zadania lub sposób wykonania świadczący o całkowitym braku umiejętności i wiadomości; nawet mimo pomocy nauczyciela
2	dopuszczający	brak pewnych podstawowych umiejętności i wiadomości, liczne błędy i luki; przy pomocy nauczyciela uczeń wykazuje częściowe zrozumienie prostych pojęć i procesów
3	dostateczny	umiejętności i wiadomości opanowane na poziomie podstawowym, zauważalne braki i błędy, które nie dotyczą jednak najważniejszych pojęć i procesów
4	dobry	ugruntowane umiejętności i wiadomości na poziomie podstawowym, pojedyncze błędy i niejasności nie dotyczą najważniejszych pojęć i procesów, dopuszczalne trudności ze stosowaniem wiedzy i umiejętności do analizy i rozwiązywania problemów związanych z danym obszarem
5	bardzo dobry	umiejętności i wiadomości na bardzo wysokim poziomie, bezbłędne wykonanie zadania (ew. w określonych przypadkach dopuszczalne 1-2 błędy lub niejasności), stosowanie wiedzy i umiejętności do analizy, oceny i rozwiązywania problemów związanych z danym obszarem
6	celujący	pogłębione umiejętności i wiadomości, samodzielne rozumowanie i wnioskowanie, biegłość w stosowaniu wiedzy i umiejętności do analizy, oceny i rozwiązywania problemów, także tych wykraczających poza obszar objęty danym wymaganiem, rozpoznawanie różnorodnych perspektyw i dylematów wiążących się z danym obszarem